

Acc nr: M 6596:1-31

Landskap;:	Småland	Upptecknat av:	Carl Viking
Härad:	Uppvidinge	Adress:	Furåkra, Kråksmåla sn
Socken:	Älghult	Berättat av:	Carl Viking
Uppteckningsår:	1940	Född år:	1874 i Älghult sn

Uppteckningen utgör fortsättning på minnen från barndomshemmet och i tjänst som bonddräng intill dess jag nått 22 år.

Vol: 6

Sidor 137-167

Till arbeten som i gammal tid berörde våra orters bönder hörde linsådd och linets skötsel. De gamla hade en viss dag för linsådden, nämligen den 20 maj, som bär namnet Karolina. Inföll ej denna dag på en helgdag, så borde linet sås den dagen eller dagen närmast efter. Linlandet tillreddes precis, som förut bemälda kornåker, varom kan läsas i förut insända uppteckningar. OBS Men vi märker att linfröet myllades ej ner med årder, det var tillräckligt att harva det 2 gånger, då dugde det gott.

Vid all linsådd delade en person upp åkern i vissa s k "fjärjar" med en järnkrok på en 3 alnar lång stör, och hette detta don "fjärjekrok". OBS När linet såddes skulle en vuxen flicka "dra fjärjekroken" och tösen skulle ha långt vackert hår, som hängde löst ner till midjan. Ju präktigare hår mön hade, desto vackrare to (= lin) kunde bonden påräkna att få skörda. Ja, så späckad av vidskepelse var folktron, att det förekom ännu i mina pojkar. Att linet i gammal tid hade stor betydelse för oss, det är förvisso känt, ty de flesta av våra klädespersedlar måste tillverkas i hemmen. Då ålåg det varje duktig kvinna att kunna spinna, väva och för hand sy de mesta slitkläderna i bondehemmen, och detsamma gällde stickning av strumpor och vantar.

En ung bondflicka, som ej besatt dessa kunskaper, ansågs ej duga till bondhustru. Så här hette det: "Va, ska du gifta dej me en sån dära loffsagås? Hon kan inte spinna dej en garnände te o stoppa dina strumpor me, mycket mer väva o sy dej en skjorta!". En flicka som var mån om sin heder ville givetvis ej vara någon "loffsagås". Nu spelar den konsten ingen roll, blott hennes man har en späckad börs.

Linnet måste rensas från ogräs då det var spätt. OBS Om substantivet "hör" skulle ankomma till Eder i en liknande uppteckning, så märk noga att fäderna ofta kallade linet för "hör" och linfröet för "hörfrö", det kan vara intressant att minnas. Framåt mediet av september brukade linet vara moget. Det skulle då ryskas upp med roten och bindas i knippen, som hette "körven" på vårt ortsspråk, och varje körve borde innehålla 10 händer lin. Körvena hängdes upp på stänger i torkgällar och gårdsgårdar för att torka. När de var torra kördes de in på logkistan för att repas, dvs linet befriades från de runda fröhusen, som hos oss hette "toknoppar". Repningen förrättades av kvinnor på en stor järnpinnakam i en plank, och hette detta don hos oss "torepa" (dvs linrepa). Man tog hand efter hand och på järnkammen rev av fröhusen, sedan bands linet i körvar för att föras ut och bredas tunt i rader på stubbåker. Där skulle linet rötas, dvs den vedartade ytan som hette "skävor" lossnade från fibrerna, så genom bråkning och skäkning gick det att få fibrerna (= linet) fria från de vedartade ämnena (= skävorna).

Tiden som krävdes för linet att röta kunde vara 14 dagar upp till 3 veckor, ju våtare vädret var desto förr "rötades" linet. Men när det var rötat skulle det med tillhjälp av höräfsor samlas, bindas i kärvar och forslas till "bastan" där det restes upp på bänkar kring väggarna, som hette "lavar". Sedan eldades gång efter annan i "basteugnen" tills linet var torrt, och bråkades ljumt på linbråka, som hos oss hette "tobråta". Nu finns här varken bastor eller tobråtor. Linreping i logkistan, se teckning no 2. När linet bråkades var man ofta en 10 karlar, därtill en kvinna som i bastan delade ut "händer", och en pojke benämnd "lockavyst", som bar de varma linhänderna till

de bråkande karlarna. OBS "Linhand" avsåg så mycket lin, som man kunde krama om i toppänden med ena handen. Två sådana händer bråkade och lagda samman hette en "lock". OBS Och 24 "lockar" hette en "limme", och man skulle per man hinna bråka en limme från kl 5 e m en höstkväll till kl 10 på kvällen.

OBS T ex i min födelseby Krokshult i Älghult socken var där 8 bönder. Vi bytte oss samman och hjälpte varandra att bråka, så man kunde få en 8-10 "bastkvällar" varje höst. Man fick så mycket kalasmat, som man orkade äta, därtill hembryggt gott maltöl eller enbärdricka och 3-4 nubbar för de som ville ha brännvin, men det var aldrig kontant betalning, ty ett s k "bråtöl" var liksom ett "slätteröl" mat, öl och brännvin för arbetet. När man slutat bråkningen så åts kalasmat och söps det och dracks öl i bondens hem till kl 12 på natten, sedan var det till att gå hem och lägga sig i "drängståvan" 2 timmar, ty kl 2 kom bonden och knackade på rutan och ropte: "Opp me dej dränger, de e tid te o slå i logen!". Så fick man tröska tills i dagningen, sedan var det till att oka oxarna och plöja tills i skymningen, och sedan stå och "bröta to" igen. Så kunde det vara hela veckan, men på lördagskvällen så förde man stråken eller svängde lilla raringen på bondens loge utan all ynkedom. Då var det liv i smålandspojarna och deras töser, det var då.

I regel plögade vi dagen efter bråkningen "skäkta" linet. Det gällde då att arbeta varje bråkad lock med skäktechnik och axelträ mot skäktestolen. Först skulle locken bearbetas utan att vändas ut och in på, det hette att "förskäkta" och var ett styvt arbete, så det fick ofta vi pojkar göra åt flickorna i byn, och då var det givetvis så att varje pojke hjälpte sin flicka att "skäkta före". Ingen ville vara sämst och vi bankade "lockarna" som om det gällt livet. En duktig 20 års pojke skulle i min uppväxt kunna snickra och skänka sin tös bl a en vacker och god skäktechnik och skäktestol, och man skar ut sirningar i kniven och månade den så grann med namnet på kärestan. Vi får stundom se sådana knivar i våra muséer, och mången beundrar dem. Det är i regel då fästmögåvor från någon bondpojke eller torparpojke. De är tillverkade på vinterkvällar i spisljuset framför spisen, och målade med hemfärger och en nypa svinborst.

Nu tycks det vara så att så länge börsen hos pojken är späckad, så får han fästmö i varje flicka vid festens dansbana, men när han är "gul" (i avsaknad av pengar) då är han "ful". Fy tusan en sådan värld man tvingas bevittna! Egen reflex: Men den värld som nu genom blod och massmord håller på att födas fram, får förvisso ett annat utseende än den flärdfyllda tid, som i "Delillas" sköte svept oss omtänksamma i sin förföriska, men dödsbringande mantel. På teckning no 4 ser vi skäktechnik och skäktestol från Krokshult i Älghult sn (som dessa don nu är på Kalmar museum, så äger jag dem blott i mitt "hjärnkontor". Teckning no 5 visar då jag och flera pojkar "skäktade före" åt våra töser. Många av vår tids ungdomar ler föraktfullt, när de läser dessa uppteckningar, men dröj ännu lite därmed, så förstår ni gubben! Men då är det för sent, och det finns ju inget värre ord på vår jord.

OBS Men det var även så vid linskäkting att det fanns gott om kvinnor till s k "jämtasittare". De hade inget lin, men behövde därför ej som vi bondfolk byta sig tillhoppa i arbete, men de var fattiga och behövde tjäna lite till sitt underhåll. Förutom kalasmat på "skäktedagen" så skulle kvinnan ha en kaka rågröd (sammalet mjöl) om 4 skålpund och därtill en skäktad linlock, men så måste hon ensam skäkta en "limme to" (24 lockar) och det var ett övermåttan hårt dagsverke. Men dessa kvinnor var "starka som björnar och sega som ålskinn". För t ex en 18 års flicka hade ett sådant dagsverke varit onaturligt, hon var ännu ej en helt stadgad kvinna. Var hon tjänsteflicka, så krävde nog bonden att hon skulle arbeta så hårt, men vi pojkar lade oss emellan. Nog kunde det hända att jag och andra pojkar fick höra av våra husbönder: "Förstår väl hur de e dom emellan, men gräbban (= flickan) får väl betala hjälpen med en annan ända, när de bär sej." Men det var att för ögonblicket tiga och svälja spiken, dock hände det ofta att bonden mellan 4 ögon fick sig ett tjuvnyp på käften, så han för ombytes skulle fick tugga blodkorv en stund, sedan plögade han inte träda pojkens och flickans heder för nära mer.

OBS Det lin som föll ner vid skäktestolen hette "skäktefall" och var sämst. Linet "häcklades", det som då häcklades ur hette blånor, det spanns till vävt i skjortor och särkar (= damlinnen). Det låter nära nog som en dum lögn, då man upptecknar bl a att för 60-70 år sedan var det hos oss

4 sorters olika väv i ett dåtida damlinne (särk). "Nerdelen" var grovast, så var "bådingen" lite finare, "armarna" ännu lite finare och "armlinningar" och "halskrage" den finaste väv som kunde vävas i hemmen. OBS Detta är inget skämt, jag vet väl till vem jag skriver, men döljer jag på sanningen, då stjal jag från Eder, och det vore långt från mig! Varför var det då så? Jo, därför att nära nog allt i "sletväg" måste tillverkas i hemmen av den ull och det lin, som bonden själv mäktade producera. Väl kom det då och då genom bygderna en sorts gårdfarihandlare som hette "västgötaknallar", men man hade sällan råd att köpa av deras tyger. Köpte en bondhustru någon gång ett svart "knalletyg" eller en silkeschalett till huvudbonad, så måste dessa plagg räcka halva hennes livstid om hon änskönt blev gammal.

OBS Teckning no 6 visar en bild från mitt barndomshem, syster Emilia spinner lin och min yngre syster Anna sticker strumpor. Vid syster Emilia var jag aldrig fästad i broderskänsla. Hon var en "ilsken flabba", klumpig och ful, så jag kallade henne för "Grodan". Det var inte vackert av mig, men ofta nöp hon mig i öronen och sade att "jag var en elak pojksate" och gjorde mig allt möjligt förtret. Men syster Anna försvarade mig och snärjde till mig en sockerbit då och då. Syster Anna hade ett ovanligt blitt sinnelag, egentligen var hon ingen skönhet i ordets fullaste bemärkelse, men som 18 års flicka så hade hon så blåa, självfulla ögon att hon kunde med ett ögonkast stilla den bittraste vrede pojkar emellan. Det kanske inte var så orätt, när de giftasvuxna pojkarna sade: "Isaks Anna hon har så vackra ögon, att man gott kan äta grovt bröd när hon ser på oss".

Jag skriver detta endast därför att visa hur olika det kan vara i en syskonskara. Det myckna lin- och ullgarnet som tillverkades på förvintrarna, skulle till största delen vävas på eftervintrarna i olika kvaliteter. Mest var det "kära mor i huset som vov", men de giftasvuxna flickorna måste kunna den konsten. Teckning no 7 är ett barndomsminne. Mor väver blårutat klänningstyg och pysen (= meddelaren) ser på. Jag har lagt an på mycket teckningar, de är dryga, men jag vill visa därmed hur det var speciellt hos oss på den tiden. Teckningarna är ej någon ihopspunnen fantasi, det är verkliga barndoms- och ungdomsminnen, som jag på pappret återger. Folket hos oss var så klädda på den tiden, och arbetet tillgick så som teckningarna visar. Och uppteckningar i längden som aldrig belyses med teckningar, de måste till sist bli som "plöja utan att så".

Fårskötseln spelade en stor roll hos oss i gammal tid. Vantar, strumpor och ylletyger måste till största delen tillverkas i hemmen, ty då var ej fabrikationen tillnärmelsevis så utvecklad som i nutiden, och som en följd härav så var manufakturvarorna få i städernas affärer och ännu färre ute på landsbygden. Fåren klipptes vår och höst. Ullen som erhöles på våren benämndes på vårt ortsspråk för "lå". Den var sämre än höstullen, som var seg, mjuk och len och benämndes för "ull". På hösten innan fåren klipptes skulle de tvättas väl i ett stort kar i ljummet vatten. Fåret lades på rygg i karet. En karl höll om fårets nos och öron, så de var över vattnet, ty det fick ej komma in något vatten i fårets öron, då blev det sjukt i huvudet. En kvinna höll i fårets bakfötter, och så gned man i ullen med händerna. Sedan restes fåret raskt på benen och översköljdes med en skopa ljummet vatten. Sedan lyftes det ur karet, och så dit med ett annat. Och så fortgick det tills man tvättat 18-20 st får. Man var utanför fähusdörren på den s k fägården en solig dag i början av oktober, vatten värmdes man i en kittel på en uppmurad ställning ett stycke ifrån fähuset, och kallt vatten att späda ut det varma med tog man upp ur "lagårsbrunnen". Givetvis gick det även att tvätta ullen sedan den var avklippt, men att tvätta fåren ansågs bättre, och vi gjorde så i våra orter.

När alla fåren var tvättade, så fick de lite hö ute på fägården, ty där var ej nämnvärt med gräs. Så fick de gå och torka i solskenet, och de var så vita och fina, och lammen var våra älsklingar. Även tyckte vi om de stora "hornabaggarna", se teckning no 8. Men alltid var de ej så snälla, som när den lilla flickstumpan synes smeka dem. Vi pojkar kunde ibland få ett elakt slag i aktern av deras krokiga horn så vi satte näsan i jorden, ty jag skall tala om att sådana stora baggar kan slåss med kläm. När fåren var tvättade måste det vara bäddat med mycket halmstybbe i fårkätten eller fähuset (på större gårdar var fårhus). Fåren fick ej bli smutsiga igen, ty om 2 dagar högst skulle ullen avklippas. De gamla och klenare lamm utsorterades och gavs lite potatis och grönklöver, ty de skulle snart slaktas, och vinterstammen måste vara kraftig.

Fåren klipptes av kvinnor. Jag kan ej påminna mig ha någonsin sett en karl klippa får. OBS När fåret klipps sammanbinds mellan bakbenen ett framben och fåret vilar till hälften i klipperskans knä, och i vanliga fall sitter kvinnan på en uppstoppad halmsäck som lagts i kätten. OBS Det kanske ställer sig svårt att tydligt teckna en fårklippande kvinna, men jag skall göra mitt bästa. Alltså se teckning no 9. OBS Att visa teckning på fårslakt vill jag undanbedja mig! Fäderna var ej elaka mot djuren, men de var i bemälda fall så okunniga, när de slaktade djuren utan bedövning. Jag förlåter fäderna deras okunnighet i nämnda sak och vill bespara Höglärde från någon sådan teckning, ty det blott smärtar känsliga personer, och vi har ändå nog av elände i vår ödesmättade allvarstid.

En viktig sak i de gamla bondehemmen i åldrig tid var "mältningen", dvs att av gott korn bereda malt till svagdricka och s k "hembrygdsöl". Min fader Isak Jonsson ansågs mycket styv till att mälta. Han brukade i november mälta 2 1/2 tunna "stritt korn". Det gick sålunda till: Kornet lades i ett stort rent träkar, som stod i gamla f d "bränneriståvan". Så hölls där över kornet friskt vatten, så att vattnet stod över kornet, och så fick det stå i 36 timmar. Sedan var det en bottensvicka i karet, varifrån man avtappade vattnet. Att så behandla kornet hette på vårt ortsspråk att "slå i stöp". Sedan lades kornet i flera säckar, som ej fick vara alltför fulla, ty när kornet började gro så svällde det ut. Säckarna lades i en stor låda, som hette "maltålla" och placerades framför spisen, i vilken det eldades duktigt så det var varmt i stugan. Säckarna måste flera gånger om dygnet omskakas, så att kornet ej "unknade". Efter 3 dygn i värmen började kornet att "titta", dvs groddar visade sig. Då hölls kornet ur säckarna i "maltållan". Där blöttes och omrördes det noga 3-4 gånger om dygnet. OBS Blöttes blott en gång per dygn (det hette att "tvätta malten"). 5-6 dygn utefter att kornet tagits ur det stora stöpkaret, så var det lagom urtvättat, det sades då ha "ålat sig".

När man med 3 fingrar, tummen, pekfingeret och långfingeret, fattade i kornet och det liksom bildade en 3 tum lång rev när man lyfte det med bemälda fingrar, då skulle det på bastan "till torks". "Lavarna" (torkhyllor runt bastans väggar) sopades väl rena. Sedan eldades "galten" (bastugnen) het. När röken gått ut breddes kornet ut 4 tum tjockt på "lavarna" och omrördes då och då med en räfsa och även omskyfflades. När man så måst elda åter i "galten", så skulle all malten höljas med t ex säckar, täcken och lakan, så att ej röken slog ner på malten, och ingen fick röra däri så länge det var rök i bastan, ty då fick malten "röksmak". När malten var så torr att om man tog ett korn mellan händerna och bet till, så skulle det gå av med ett smällande ljud, så ansågs den vara bra och hembars i säckar och förvarades på ett torrt ställe i träkar eller träbingar, vars lock ej slöt alltför tätt. Maten gröpades på handkvarn efter behov så fort man tänkte brygga. Mest bryggdes svagdricka, men till jul, begravning, bröllop, kristningaöl och slätteröl m m, då bryggdes det öl. Skulle det bli riktigt gott fick det ej tagas mer än "18 kannor

vört efter skäppan", och därtill 1/4 skålpund torr, repad humle. Min fader hade en liten särskild

"humlegård" med flera resta "humlestöror". Humlen måste plockas på hösten innan den ännu fått någon frostnatt, ty annars blev den förstörd.

Teckning no 10 visar oss stöpkar och malten i säckar i "maltållan" framför spisen i den gamla "bränneriståvan". Min kära syster Anna gröpar malt till svagdricksbrygd, pysen (väl bekant), nu med en liten piska i handen, ligger på knä och ser på. Det var så på den tiden, att om sommaren bryggdes hos oss mycket svagdricka. Man förde dricka och mjölk sammanblandat med sigrätt mycket åt slättrarna m fl platser, man fick dricka sådant. "De styrker kroppen när man ska arbeta strängt" hette det, och det var en ofrånkomlig sanning. OBS I mitt barndomsminne var det få bönder i våra orter som själva bryggde sitt julöl. Men min far Isak Jonsson, han bryggde själv. Annars överläts detta arbete åt kvinnorna, men vi får minnas att min fader var född 1822 och var av den "gamla stammen". Som redan upptecknats, så skulle ölet bli gott så fick man ej ta mer vört än 18 kannor efter varje skäppa malt, men man tog därefter en maltsvag dricka som hette "bie", och det fick man dricka i kopp med vatten.

Julölet skulle vara jäst till Annedagen den 9 december, så man kunde bjuda på en kanna "jäsöl". Därför lyder ett gammalt folkuttryck från våra orter så: "Anna me kanna". När ölet skulle

bryggas, så lade far den behöriga mängd maltgröpe som krävdes, i "mäskekaret" i "bryggståvan", som var under samma tak som f d "bränneriståvan". Malten utrördes med kokande vatten med "mäskrodret" till en halvtjock gröt, så lades locket på karet och ett täcke bands över med rep. Så fick det stå över natten. Sedan den s k mäskningen var gjord, lades hela sörjan i en inmurad 40-kannorsgryta, som där var eld inunder i en ugn. Men mäsken späddes ut med vissa kannor vatten och en viss mängd repad humle ilades. Far hade en "mätsticka" med vissa skårar på, och han visste genom att sätta den rätt upp i grytans botten hur många kannor vört det var i grytan. Den skulle koka under omrörning rätt ofta i 2 timmar varje sats. Så hade han samtidigt en kittel kokande vatten i den stora spisen, så han "spädde på" efter som det kokte samman i grytan, så när det hade kokat i 2 timmar hade han lika mycket vört i grytan som då han började, det såg han bestämt medelst sin mätsticka.

Mäsken skiljdes ifrån vörten i det s k "båstakaret". I dess botten lades 5-6 korta, barkade björkkäppar, så deras ändar vette mot tapphälet. Sedan lades därpå en flätad halmkrans och däröver ett tunt, vitt bryggglakan. Så östes grytans innehåll i "båsten" och fick stå i 1/2 timme och "rätta sig", sedan togs "tappen stilla ur svickan" och den klara, bruna vörten rann fradgande ner i en stor kopparkittel. OBS När "båsten" var avrunnen, så hälldes det in liten vatten i "rosten" och fick dra en stund, och så togs efterlacket, som hette "bir". Så var det att rengöra rosten för en andra gryta, t ex vid julbrygd. Annars var det ej mer än 1/2 gryta i vanliga fall, när man bryggde svagdricka i vardagslag. Den som ej hade en sådan gryta som min far ägde, kunde givetvis även begagna en stor, oförtent men skinande blankskurad kopparkittel, men "råstakar" måste alla ha, som försökte sig på brygd.

Vörten jäste i 6 dygn till öl i lagom varm rumstemperatur, vi säger omkring 18 o C, fast man ej hade gradstock hos oss på den tiden. Svagdricka jäste en natt. När vörten till ölet var så varm som "spenvarm mjölk", då inrördes jästen. Så fick det jäsa i 6 dygn. Till jäst begagnades en blandning av jäst från kraftigt svagdricka och förut omtalade "midsommarjäst", som man ympat kraftigt i ett stop god maltvört. När ölet var fulljäst, så skummade det ej längre på ytan, men det sköt upp små klara kolsyreblåsor från jäskarets botten och då skulle ölet tappas på den stora eketunnan, som låg i källaren. Tunnan skulle i förväg vara urlakad med hett enlag och röklakad invändigt med lite svavel och "johannesört" (= Hypericum). Denna ört troddes vara, liksom "flöjronne", så kraftigt mot "förgörning" att den t o m "drev djävulen på flykten".

När ölet jäste i karet ville mormor gärna smussla sin vigselring i ölet, för "sen kunne ingen ta de söta från vörten". Ölet förvarades i en stor eketunna med "S:t Pers vaper" inskuret i staven. Detta tecken skyddade mot förgörning. Se teckning no 14. OBS Teckning no 13 visar oss 4 st åldriga dryckeskärl. Nr 1 är ölstånka från lantbrukaren Arvid Jonsson i Lindshult, Kråksmåla socken. Nr 2 är min faders vackra tennstop, varur han bjöd oss öl på julafton. Det såldes på auktionen våren 1890, och inköptes av dåvarande ägaren till Hovgårds gods i Älghult sn. Nr 3 är en "ölbolle" om 1 halvstops rymd, av gulpolerad masurbjörk. Tillhörde f d storbonden (nu död) Oscar Erlandsson i Haltemåla, Bäckebo sn uti Kalmar län. Nr 4 är en "tumlare" av gammalt silver, inuti förgylld och rymde 1 "jungfru". Tillhörde min farbror Nils Jonsson i Björkebo, Älghult sn. När man varit riktigt snäll mot farbror, så fyllde han "tumlaran" med stark, mörkbrun konjak, som han kallade "rum". Sedan hällde han det i en stor kaffekopp och så däruti en stor sked honung. Sedan sade han: "Rör nu ihop allt o så ät opp en stor brödskiva till det, så blir du stark i kroppen." OBS Men jag får säga som kärringen som "doppade" mjölgröt i brännvin, att "jag blev både full och mätt". Men ont smakade det ej, men jag brukade dela portionen i 2 gånger. OBS Det var ej blott farbror som gjorde så, gamla gubbar som bjöds på en sup, de ville också därtill äta ett stycke bröd, det såg jag.

För 60-70 år sedan var möblerna enkla i våra bondgårdar. Somliga var blå-, andra gulmålade, men rätt ofta hade de ingen målning alls. I somliga hem fick smuts (liksom i vissa hem i nutiden) täcka möblerna, i andra hem åter skurades de varje lördag gulvita. Det var märkvärdigt vad en duktig kvinna förmådde mycket på den tiden, men det är mycket sorgligt att minnas att det fanns försumliga kvinnor även då, men värst av allt är att konstatera i våra orter, att de försumligas antal blivit fler. Att våra flickor då och då tar sig ett frisksjöbad det missunnar jag dem inte, ty

det är hälsan, men att sedan i timtal ligga "nakota" på stranden och låta fiskmåsarna syna sig hurudana de är skapade, det passar ej när gamle far svettas och slår och gamla mor räfsar. Ni får tillgiva mig att jag är sträng, men tänk sunt, det torde finnas en smula rättvisa i min utsaga. Jag är nu 66 år, men kl 4 om morgonen börjar jag skriva. Vid kl 1/2 7 är jag hos bonden och slipar mina liar, och så arbetar vi till kl 6 på kvällen. Då går jag hem, tar en kall avrivning och skriver så till kl 1/2 9, sedan blir det en kort promenad i furuskogen och så till sängen. OBS Minns att våra unga manliga krafter är på vakt vid vårt lands gränser, vi måste hjälpas åt att ta vara på markens gröda, ty alla behöver vi ju föda. OBS Men nu något om de gammaltida möblerna.

Den tiden då man låg i "bänk" på lång råghalm minns jag ej. Sängarna i mitt barndomshem var de flesta s k ståndsängar, dvs de gick ej att skjuta samman varken från kort- eller långsidan. Man bäddade om morgonen, så var den iordning till kvällen. Väl tog dessa breda sängar utrymme, men det betydde inget, ty vardagsrummet var mycket stort. Far och mor delade säng, likaså beskonen tills de var i konfirmationsåldern, men ej längre. OBS Nu är ej min tanke att speciellt beskriva och uppteckna alla de gamla möblerna, det bleve för tidsödande. Men en sak som jag tror var speciellt för Småland, var den flätade "korgvaggan", som hängde på snören i taket nära fars och mors säng, så mor nattetid kunde fatta i "vaggerepet" och sätta igång "dustenannan" när den minste lille började skrika i sin vagg. Besynnerligt, men jag har ej sett sådana vaggor annorstädes i vårt land. Men nu på 30 års tid så har den helt slutat upp även hos oss, så nu har de en liten vagn till pysen som vaggas i säng. Se teckning no 15.

Likaså vill jag visa en s k "drängakista" (eller pigekista). De hade sådana, alla tjänstefolk i gammal tid. I dessa förvarade de sina kläder och även pengar. Det gamla folkuttrycket "han eller hon är inte barskrapade, dom har pengar på kistebotten", härleder sig från den tiden. Även bondens "snedklaffabyrå" förtjänar att avtecknas. Kista och snedklaffsbyrå, se teckning no 16. OBS Snedklaffabyrån

var i min uppväxt på våra orter densamma, som vår tids schiffonjär i nutiden är för bonden. Somliga av dessa snedklaffabyråer var rödbetsade och handpolerade och hade vackert beslag, som t ex på teckning no 16, medan andra åter var målade i gul oljefärg ådrad i ek. Dessa byråer hade innanför klaffen många små lådor och även "löndafack" där bonden förvarade sina pengar, såvitt han ej hade dem på "kistebotten". I drängakistan var där en liten låda överst vid ena gaveln och hette den lådan "kisteläddika". När "läddikans" lock öppnades så understödde det kistlocket, så det stod öppet.

Gamla bönder förvarade i min uppväxt bl a i kistan fint bröd, sovel, smör och ost, samt en stor 2-kannorsbutelj i vilken var brännvin. Där fägnade bönderna varandra på "kistehörnet", där lånade de vid behov (utan vittnen) en "hundring" av varandra, men på samma "kistehörn" betalades lånet åter på överenskommen dag. Det var ordhällighet i våra gamla bönder, det må vi minnas, men vart har den dåtida ärligheten tagit vägen?

Teckning no 17 visar oss en s k "dragkista" (kvinnomöbel). Om någon frågar mig "Vad var dragkista för en möbel?" så skulle jag helst vilja svara: "Den var en föregångare till nutida dambyrå". Men på dragkistan var där ingen klaff att öppna, endast 4 lådor, 2 stora och 2 små underst. Lådorna hade lås och ringar på framsidan att dra ut dem med. I lådorna förvarades finare damlinnen, silkesschalett, vackra hemstickade strumpor och vantar m m. Överst var en liten spegel med låda för kammen m m. Dragkistorna var ofta målade i svenska folkets färger.

Teckning no 18 visar ett trevligt gammaltida "linneskåp" m m. Sådana skåp, mer eller mindre vackra, t o m i ek, fanns i min hembygd ofta hos bönderna. Namnet "linneskåp" säger oss att kvinnorna där förvarade husets hemvävda linneförråd av t ex lakan, örngott och "daladräll" (drälldukar vävda efter motiv från Dalarna). Om man sade åt en i nämnda hänseende välförsedd "bondmora" att "De e då väldigt va mycket linne I har", då slog hon händerna samman och svarade "De här e väl inte nåt o tala om, han skulle se prostamoras linneskåp i Älghult!".

Översta hyllan i detta skåp var halvmånformad. I hyllans utkant var 2 dussin skåror, i vilka rika bönder hängde sina "sölvscedar av gammalt gott silver". Jag minns ej detta, men fäderna berättade därom. Så stod på hyllan en "sölvtumlare", t o m ett "sölvstop" hos rika bönder. Min far omtalade, att riksdagsmannen och lantbrukaren Nils Bengtsson, fader till bemälte Per Nilsson, var rik. Han hade bl a 6 "sölvfallrikar" i sitt skåp, 2 dussin dito skedar och 12 "tumlare" av silver. När det var kalas hos riksdagsmannen, så skulle prosten och åldermannen m fl gubbar äta på dessa tallrikar. OBS I gammal tid var det ej gott om banker. Rika bönder köpte ofta för sina pengar arbetat silver, och sådant ansågs som fullgod betalning t o m vid "gåraköp": Det fanns i mitt barndomshem ett köpebrev skrivet på gulvitt skinn, gammalt och från mediet av 1600-talet. OBS De sirliga bokstäverna var svåra att läsa, men så mycket läste jag att "En bonde i Kroxhult sålt sin gård för 5 däckergillda oxar och wissa lod arbetadt silfwer", och de gamla fäderna sade att så var seden i mycket åldrig tid.

Vidare möbler i de gamla bondehemmen var i min uppväxt "slaglammabordet" och de gamla högkarmade stolarna. Se teckning no 19 (1-2), och sedan har jag tecknat och beskrivit de väsentligaste möblerna. Vad "slaglammabordet" beträffar, så var det 2 rektangelformade, fällbara bordskivor, som uppehölls av var sin ledbara s k "grind". Dessa bord hade vid kortsidorna var sin utdragbara låda. När man ville fälla bordskivorna, så lades grinden in till bordets stomme. Ett sådant åldrigt bord finns i mitt hem, och äter vi vid detta bord dagligen.

OBS Jag har nu beskrivit och tecknat de viktigaste möblerna i våra orters bondehem för 55-60 år sedan. Någon torde fråga: "Men den stora moraklockan saknas ju?". Visserligen, men den saknades redan vid bemälda tid i våra flesta bondehem, och var ersatt av amerikanska "Watterburyklockor" (en sorts pendelur), så jag kan varken räkna "moraklockorna" eller "bernaklockorna" till tiden för mina pojkar. De var från tiden före mina pojkar, men trots detta känner jag mycket väl till dessa åldriga ur. Nu skall jag till min 22-åriga period i min hembygd endast lite mer tala om fest bland dåtida ungdomar. Jag minns att jag i förut insända uppteckningar ej skrivit om de intressanta s k "gökottorna". Det var fest i det gröna i någon vacker björkdunge på aftonen till kl 3 på morgonen. Deltagarna var byns pojkar och flickor. Vi pojkar lade tillhoppa 2 kr per man, och så bjöd vi var och en sin "lilla raring". Flickorna bakade kaffebröd och bredde smörgåsar. Vi pojkar hemköpte lite sprit till "kaffegökarna". OBS Men ve den som drack för mycket, han miste sin flicka och det kunde hända för alltid, så nog försökte vi "vara som folk".

Flickorna bjöd vi lite vin och punsch till kaffet. Men det måste gå "efter måttstock" (helst i milliliter). Började någon pojke bli "högröstad", så sade hans flicka: "Nu e de jag som röstar för flaskan, om du vill ha mej te vän o kamrat". Och en sådan utsaga var ett verksamt botemedel! Kaffet kokade flickorna i 2 kaffekittlar, vi eldade på en stenhäll. Då hade vi små bord, som flickorna dukat, där vi "par om par intog förfriskningar". Så gjorde vi lekar, ty dansa var ej lämpligt i hagen på den ojämna gräsmattan. Timmen mellan kl 12 och 1 på natten hette "spöktimmen". Då vilade vi tillsammans med våra flickor på en tuva "på armen unner bäskatäcket". Ja, var pojken älskad av sin flicka, så fick man verkligen vila huvudet en stund på hennes arm. "Bäskatäcket" var stora, gråa schalar, som våra flickor bar på den tiden, och denna bredde hon över ansiktena på sig och sin pojke. Och var flickan "den lilla hjärteknoppen", så fick man ej så få kyssar också, men då borde man helst ej lukta av sprit, ty den varan var våra flickor rent hatiska på.

Då förstod jag dem ej helt i detta stycke, men så rätt, så rätt de hade, ty inget nerbrytande bryter ner mannen så fort som spritmissbruk. En sunt tänkade och älskande flicka tänkte längre i detta fall än en 20 års pojke. En verkligt god flicka, hon såg att spriten var för den blivande "äktade kärleken" ungefär som midsommartorkan är ruinerande för växterna, bildligt talat. I mycket gillar jag och älskar de hänsovna fäderna, men när gamla män sade att "de e manligt att ta en duktig sup", då gjorde de sig medvetet eller omedvetet skyldiga till en grov lögn.

Att förbanna en god kvinna har jag aldrig fått orsak till, men väl många gånger spriten. Men det är ett välsignat faktum att även ifrån detta nerbrytande finns där en återvändsgränd, om också nöden skall bli riset i tuktomästarens hand. Egen reflex: nu är du för ärlig, gubbe, du blottställer ju dig själv. Välan, men hur vill ni läka bölden förrän varet runnit ut? OBS Vid 3-tiden på morgonen vände vi åter till våra hem från dessa fester. Innan vi lämnade den vackra festplatsen vid "Kroksjöviken" i Krokstorps gårde (i Älghult sn), så sjöng vi i korus: "Nu galer göken, nu går vi hemåt, sola e oppe o klockan e 3".

Nu skall jag endast, som avslutning på minnenas upplevelser till mitt 22:a år, omtala i korthet om soldaten, som det var då den s k "indelta stammen" existerade hos oss. Vår sista soldat i min hembygd Krokshult hette Carl Ludvig Rosqvist. Krokshult med sina 8 "åttingsbönder" utgjorde den s k "stamroten" och 4 åttingsbönder i Vrånghult (samma socken) utgjorde "strörote" till Krokshult. Knektahållet skulle omfatta 1 1/2 hemmantal, dvs 12 s k åttingar. Vi tillhörde Kongliga Calmar Regemente, Uppvidinge Compani no 20. Soldatens tjänstetid var 30 år. Torpet utgjorde i huvudsak lönen. Och Krokshults soldattorp ansåg för styvt och hölls vid tiden 1895 i arrendevärde 125 kr per år. Soldaten var bunden medelst ett anställningskontrakt. När han var "utkallad" (på tjänstgöring) så måste rotebönderna göra arbetet på torpet gratis. Krokshults soldattorp födde 2 duktiga kor och 1 ungnöt, samt 5 får och gris och höns, därtill hade soldaten fri "vedbrand" efter behov. Var soldaten ej yrkesman, så erhöll han alltid arbete hos sina rotebönder, då han ej var i tjänstgöring eller hade knog på torpet. Dessutom fick han "julakost" av rotebönderna: 1 st limpa, 1 skålpund fläsk och 1 halvstop brännvin av varje rotebonde. "Persedlarna" (soldatens uniform m m) förvarades då han ej tjänstgjorde i den stora s k "rotakistan", som var placerad hos årets "rotabonde" inom knektahållet.

Soldatstugan bestod av förstuga med trappuppgång till vinden, så ett stort boningsrum och kök. Fähuset var en byggnad för sig, loge och 2 lador tillhoppa för sig, samt därinvid ett litet öppet vedskjul och potatiskällare. OBS Efter nutida förhållanden så kunde det inte ha fallit en normal pojke i sinnet att tjänstgöra för dessa små löneförmåner. Men varje tid har sina förhållanden. Pojken var fattig, men med kraftiga armar och ägde en t ex en flicka som var "hans ögonsten". Han ville skaffa henne ett hem m m. OBS Krokshults f d soldattorp, se teckning no 21!